

Список використаних джерел:

1. Бриль М., Врублевський О., Данчева О., Сеїтоманов А., Чубаров Е. Успішна територіальна громада: будемо разом. Харків: Видавничий будинок Фактор, 2018. 128 с.
2. Дрешпак В. М., Липовська Н. А. Забезпечення діалогу органів публічної влади з територіальною громадою: теоретичні та прикладні аспекти. *Аспекти публічного управління*. 2015. № 5–6. С. 57–65.
3. Літинська селищна об'єднана територіальна громада. *Децентралізація*. URL: <https://decentralization.gov.ua/gromada/294/contacts>.
4. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 5 лютого 2015 р. № 157-VIII. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.
5. Про призначення чергових місцевих виборів у 2020 році: Постанова Верховної Ради України № 3809 від 15 липня 2020 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://www.golos.com.ua/article/333651>.
6. Про стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12 січня 2015 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
7. Про утворення та ліквідацію районів: Постанова Верховної Ради України № 3650 від 17 липня 2020 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-20>.
8. Сербіна А., Козіна В., Бризіцький М. Зміст, принципи та мета реформи з децентралізації (посібник для суддів, які розглядають спори, пов'язані із оскарженнями процесів добровільного об'єднання та приєднання територіальних громад): К, 2019. 39 с.
9. Серьогін С. М., Шаров Ю. П., Бородін Є. І., Гончарук Н. Т. Управління стратегічним розвитком об'єднаних територіальних громад: інноваційні підходи та інструменти: монографія. Дніпро.: ДРІДУ НАДУ, 2016. 276 с.
10. Територіальні громади в умовах децентралізації: ризики та механізми розвитку: монографія / за ред. Кравціва В. С., Сторонянської І. З. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України, 2020. 531 с.
11. Устименко В. А., Заблудська І. В. Досвід об'єднання територіальних громад на Сході України: економіко-правові аспекти: колективна монографія. НАН України. Інститут економіко-правових досліджень. Київ: ТОВ «ВІСТКА», 2018. 210 с.
12. Шевченко О. В., Романова В. В., Жаліло Я. А. Децентралізація і формування політики регіонального розвитку в Україні: наукова доповідь. Київ: НІСД, 2020. 153 с.
13. Саліженко Л. Формування дієздатних територіальних громад: вітчизняний та зарубіжний досвід. Національна академія державного управління при Президентові України, 2014. 273 с.

УДК 94(477,8)«1918-1920»

Ігор Кушко

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,
здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня спеціальності 281 Публічне
управління та адміністрування
e-mail: ihorkyshko90@gmail.com

**МІСЦЕ ДИРЕКТОРІЇ У ДЕРЖАВНОМУ АПАРАТІ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ
РЕСПУБЛІКИ (1919 р.)**

У статті здійснюється аналіз розвитку та місця Директорії у державному апараті Української Народної Республіки. Визначається вплив зовнішніх та внутрішніх чинників на формування функцій Директорії та її ролі у системі державного апарату. У роботі вказується на непослідовність роботи Директорії, на нечітку зовнішньополітичну діяльність, політичні чвари, призначення на керівні посади не кваліфікованих державних службовців. За допомогою діалектичного підходу аналізуються державно-правові події цього періоду. Використання

даного методу також допомогло дослідити соціальні тенденції та процеси, які були характерні для державотворчих процесів періоду Української народної республіки доби Директорії. Дослідження ґрунтується на загальнотеоретичних принципах та на таких методах наукового дослідження – філософському, загальнонауковому та соціально-науковому, які базуються на принципах детермінізму та історизму. У роботі зроблено висновки, що Директорія не дістала чітко окреслених обов'язків та фактично не виробила жодного документа, в якому прописувалися б її внутрішня структура та обов'язки її членів. Сферу компетенції між урядом і Директорією також не було розмежовано. 15 листопада 1919 р. після прийняття постанови Директорії, С. Петлюра став одноосібним лідером Української Народної Республіки доби Директорії. Директорія, як колегіальний орган перестала існувати. Період доби Директорії є одним із етапів будівництва українським народом своєї незалежної держави у 1918 – 1920 рр. Державотворчий досвід Директорії УНР є одним із важливих етапів державотворчої спадщини України. Пропонована стаття є складовою частиною досліджуваної теми: «Структура органів влади та організація державно-управлінської діяльності в період Директорії УНР (1918 – 1920 рр.)».

Ключові слова: державний апарат, Директорія, Українська Народна Республіка, українська державність, колегіальний орган, державотворення.

Ihor Kushko

THE PLACE OF THE DIRECTORY IN THE STATE APPARATUS OF THE UKRAINIAN PEOPLE'S REPUBLIC (1919)

The article analyzes the development and place of the Directory in the state apparatus of the Ukrainian People's Republic. It determines the degree of influence of external and internal factors on the place of the Directory in the system of the state apparatus. The paper examines not the sequence of work of the Directory, not clear foreign policy activities, political quarrels, appointments to management positions of unqualified civil servants. Using a dialectical approach, we analyze state and legal events, the use of this method will help to explore social trends and processes that were characteristic of state-building processes of the Ukrainian People's Republic during the Directory, as well as used general theoretical principles and modern research tools - philosophical, general and social. scientific methods based on the principles of determinism and historicism. Thus, the Directory did not receive clearly addressed appeals and there was no document in each of its prescriptive internal structures and relevant members. There was also no division of competence between the government and the Directory. On November 15, 1919, after the adoption of the resolution of the Directory, S. Petliura became the sole leader of the Ukrainian People's Republic received the Directory. The Directory, as a collegial body, ceased to exist. The period of obtaining the Directories is one of the stages of legal regulation and construction in accordance with the independence of the state in 1918-1920. The state-building experience of the Directory of the Ukrainian People's Republic is one of the corresponding stages of the state-building heritage of Ukraine. The proposed article is an integral part of the research topic: «The structure of government and the organization of public administration during the Directory of the UPR (1918-1920)».

Key words: state apparatus, Directory, Ukrainian People's Republic, Ukrainian statehood, collegial body, state formation.

Постановка проблеми. Сьогоднішні події, що відбуваються на Сході України тісно переплітаються з тими, що відбувалися сто років тому. Щоб не програти знову у цій війні за незалежність республіки, нам потрібно засвоїти уроки з поразки у збереженні державності та у розбудові державного апарату періоду 1917 – 1920 рр. Директорія створювалася, як революційний тимчасовий орган, що мав існувати тимчасово та передати свої повноваження органу представницької влади, але внутрішні суперечки політичних лідерів щодо формування державної політики у різних суспільних сферах життя країни, а також невдалі перші кроки у розбудові нових державних органів та створення адміністративно-управлінського апарату, звели ці сподівання нанівець. Державний орган, який мав бути тимчасовим, фактично

перетворився на постійний орган державної влади з авторитарними повноваженнями. Директорія в системі державного апарату Української Народної Республіки була наділена повноваженнями органів виконавчої та законодавчої влади. Період героїчної боротьби за українську державність, за яку загинули сотні тисяч українських патріотів, завершився програшом. Політичний устрій республіки доби Директорії став наслідком викликів під час Української революції, коли територію країни по черзі, а то й одночасно окупували іноземні війська Польщі, Румунії, країн Антанти, білогвардійців та більшовиків. У таких складних умовах відбувалася розбудова державного апарату та механізму керування республікою, що, у свою чергу, не могло не позначитися на його ефективності.

Аналіз джерел та останніх досліджень. Питання, що пов'язані з функціонуванням Директорії, досліджувалися в працях вітчизняних істориків, вчених-правознавців, дослідників державно-правових явищ доби Української революції 1917 – 1921 рр. Серед великого масиву справ варто виділити праці П. Гай-Нижника, Ж. Дзейко, О. Копиленко, М. Копиленка, Д. Костіва, І. Терлюка, О. Бойка, Р. Панасюка, А. Присяжнюка, Д. Яневського, В. Рум'янцева. Джерелами статті стали мемуари учасників політичних процесів 1917 – 1920 рр. М. Шаповала, М. Стахова, В. Винниченка, П. Христюка. Також у роботі використано нормативно-правові документи цієї доби, чільне місце серед яких мають «Відозва Директорії Української Народної Республіки», «Універсал Симона Петлюри», «Декларація Української Директорії, що зробила Директорія», «Закон про склад Директорії Української Народної Республіки», постанова Трудового Конгресу «Про форму влади на Україні», «Тимчасовий закон Ради Народних Міністрів про силу законів, про порядок утворення законів та про форми і порядок їх оголошення», «Тимчасовий закон про порядок внесення й затвердження законів в Українській Народній Республіці», «Універсал Трудового Конгресу».

Мета статті – дослідити роль та місце Директорії в системі державної влади періоду у 1919 р.

Виклад основного матеріалу. Вже з початку утворення Гетьманату П. Скоропадського, до нього почала формуватися внутрішня опозиція. Через декілька тижнів утворився єдиний центр боротьби проти Гетьмана. Так, у травні 1918 р., утворюється Український Національний Державний Союз, який згодом був перейменований на Український Національний Союз (УНС). Є. Коновалець називав його «Вищим органом політичного представництва населення і органом громадського контролю [14, с. 2]». УНС об'єднав під своє крило всі політичні сили, які були не згодні із політикою гетьмана П. Скоропадського. Ядром Національного Союзу були просоціалістичні партії. Важливим недоліком його роботи було те, що не було вироблено нормативно-правових документів, в яких прописувалася б його робота після повстання, а також його реорганізація та влиття у державну структуру органів влади [22 с. 242-243].

13 листопада 1918 р. відбувся таємний з'їзд УНС, на якому було утворено тимчасовий верховний орган – Директорію. Це був колегіальний орган надзвичайної влади, до якого увійшли В. Винниченко, С. Петлюра, Ф. Швець, А. Макаренко та О. Андрієвський. Головою було обрано В. Винниченка. П. Гай-Нижник і М. Стахів вважають, що ув'язнення С. Петлюри завадило йому очолити Директорію і підтвердженням цьому було те, тому що він вів активну підпільну роботу у боротьбі проти гетьманату, а також головував на чолі Всеукраїнського союзу земств, який займав антигетьманські позиції [8, с. 21]. Окрім того, потрібно наголосити також на тому, що жоден із членів новоствореного тимчасово державного органу не мав досвіду роботи у державних і центральних органах влади [18, с. 79]. До того ж, коли влада гетьмана П. Скоропадського була повалена, ніхто із членів Директорії не розробив тимчасових документів по організації центральної влади та структури центральної адміністрації при Директорії, що надалі позначилося на розбудові державного апарату.

З першого дня створення Директорії виокремилось політичне суперництво між В. Винниченком та С. Петлюрою за головування у ній, що позначилося на ефективності її роботи. З початком повстання В. Винниченко видає Відозву Директорії Української Народної Республіки від 15 листопада 1918 р., яка зазначає, що УНС є найвищим представницьким

органом української демократії, а Директорія – орган, що обраний національним союзом [5]. У цей же день С. Петлюра видає Універсал, який був оголошений у Білій Церкві без узгодження із членами Директорії, в якому проголосив себе верховним головнокомандувачем військ Української Республіки [3, с. 376]. Внутрішні суперечки між політичною елітою дуже швидко позначилися на міжнародному становищі країни. Українська Народна Республіка ніяк не могла знайти союзника, який би підтримував її у державній розбудові.

Однією із проблем у перші місяці роботи Директорії було те, що не було розмежовано повноваження Директорії та Національного союзу, що надалі призвело до незлагодженості у розбудові державного апарату [15, с. 73]. Наприклад, Могилів-Подільська філія Українського Національного Союзу делегувала 10 своїх членів до складу міської думи, в якій основний кістяк становили представники УСДРП. Вони сприймали делегатів УНС, як національно-культурний осередок, а не як політичних союзників. Філія союзу звернулася до головного центру УНС та Директорії з проханням пояснити їхні функції та повноваження [10, арк. 491]. Подібну інформацію ми зустрічаємо у спогадах П. Андрієвського.

На період повстання у листопаді – грудні 1918 р., Директорія, як надзвичайний орган, почала здійснювати перші кроки державного будівництва. Було сформовано адміністративно-управлінський апарат. До його складу було включено:

- Раду завідувачів державними справами, яка займалася цивільним життям країни від імені Директорії (не залишила помітного сліду в державному будівництві та припинила своє існування з приходом Директорії до Києва) [21].

- Український військовий революційний комітет за головуванням В. Чехівського, який було утворено при Центральному Комітеті Української соціал-демократичної робітничої партії. На момент створення Революційний комітет організував підготовку повстання по всій Україні, а під час антигетьманського повстання був представником Директорії у Києві. Комітет займався розвідувальною, диверсійною, а також агітаційною роботою.

Після капітуляції П. Скоропадського 14 грудня 1918 р. при комітеті було створено Раду комісарів. Вона була першим органом виконавчої влади, який діяв у період з 14 по 24 грудня 1918 р. Вона мала взяти під контроль роботу гетьманських міністерств та забезпечити життя країни у період становлення органів державної влади. Рада комісарів з перших днів розпочала формування нового державного апарату. За наказом Директорії було призначено державного секретаря та міністрів фінансів, земельних справ, народного здоров'я та опікування, праці, єврейських справ. В обов'язки міністрів входили формування нового штату урядовців. Міністерству юстиції було доручено розробити законопроект про порядок затвердження законів. Рада комісарів не мала чітко визначених посадових обов'язків комісарів і нормативно-правових актів, які визначали організаційно-правові основи її діяльності. За основу у роботі органу було взято рішення Революційного комітету від 14 грудня 1918 р. Не маючи чітко визначеного переліку обов'язків, комісари працювали виходячи з власного розуміння ситуації [7, с. 216].

Директорія мала контролювати Раду комісарів за такою структурою: В. Винниченко контролював міністерства справ внутрішніх, закордонних, праці та державний секретаріат; С. Петлюра – міністерства військових та морських справ, а також мистецтва та, народного здоров'я; О. Андрієвський – міністерства юстиції, продовольства, управління культур та державний контроль; Ф. Швець – міністерства із справ земельних, народної освіти, фінансів, торгу і промисловості; А. Макаренко – міністерства пошт, телеграфів та шляхів [8].

24 грудня 1918 р. Рада Комісарів передала всі свої повноваження новоствореній Раді Народних Міністрів [3, с. 402]. 26 грудня 1918 р. прийняла «Тимчасовий закон Ради Народних Міністрів про силу законів, про порядок утворення законів та про форми і порядок їх оголошення», за яким законодавча діяльність належала членам Директорії, Раді Народних Міністрів, окремим міністрам та головам окремих відомств. За відсутності парламенту як законодавчого органу, законодавчий процес періоду директорії мав свою специфіку:

- закони вносилися до Ради Народних Міністрів через державну канцелярію за підписом відповідного міністра або голови окремого відомства та за посвідченням директора департаменту;

- приймалися більшістю голосів, а при рівній кількості голосів перевага була за голосом головуючого;

- далі закон передавався у державну канцелярію на підпис державному секретарю;

- підписаний законопроект передавався на затвердження Директорії [20, арк. 13].

Директорії надавалося право veto, повернення в Раду Народних Міністрів для перегляду або доопрацювання відповідного законопроекту [3, с. 395]. Затверджений законопроект Директорією передавався на посвідчення державним секретарем у канцелярію, а потім для оголошення у Віснику Ради Народних Міністрів [15 с 75].

Після перемоги повстання вся повнота влади мала перейти до Кабінету народних міністрів, але Директорія не поспішала передавати владу та продовжувала залишатись найвищим державним органом УНР. Окрім того, вона також незаконно перебрала на себе судову владу. Так, 17 грудня 1918 р. Директорія оголосила П. Скоропадського злочинцем на формальному судовому процесі [22, с. 245].

Поваливши владу гетьмана, становище Директорії було вкрай складним. У середині державного органу від самого утворення не було спільної лінії у політиці. Основним об'єднавчим фактором у роботі органу було повалення влади гетьмана. Політична невизначеність Директорії у загальнонаціональних питаннях призвела до коливань серед основних верств населення, розшарування керівної верхівки. Головне протиріччя полягало у тому, що членів органу обирали помірковані та ліберально-демократичні сили, а повстання організували радикальні, які очікували кардинальних змін і реформ [22, с. 36]. П. Христюк у своїх мемуарах згадує, що перші два тижні Директорія займалася бездіяльністю та святкуванням своєї перемоги [19, с. 10].

Лише через два тижні після повалення влади гетьмана та захоплення м. Києва було видано перший програмний документ нової влади – Декларацію від 26 грудня 1918 р. Науковці К. Костів та М. Стахів характеризують цей документ, як тимчасову Конституцію УНР. Акт складалася із преамбули та 11 розділів. Він регламентував суспільно-державні відносини в країні. У ній проголошувалося, що УНР миролюбна та нейтральна держава, яка стоїть на принципах нейтралітету і мирного співжиття з іншими народами. Декларація закладала завдання на примирення всіх національних меншин, які проживали на території УНР. Поряд з тим, у Декларації було закладено камінь протиріччя у розбудові державності. Державність мала базуватися виключно на «трудовій демократії», а не як у європейських країнах на загальній. Дана модель демократії була більш схожа до «радянської», а не «європейської» [18]. Положення Декларації були не чіткими та популістськими. Вона не знайшла підтримки ні серед однопартійців, ні серед членів Директорії, а за спогадами В. Винниченка, діяльність влади здійснювалася через неписані та неоголошені програми [4, с. 180].

Згідно Декларації Директорія не передала свої повноваження, як це мало бути до початку повстання, а оголошувалася верховним органом Української Народної Республіки. Вона поєднувала в собі законодавчу, виконавчу владу до моменту скликання Конгресу трудового народу України. Однак, саме Декларація була першим юридичним документом, в якому прописувалося місце Директорії у державному апараті Української Народної Республіки.

До початку скликання Конгресу трудового народу України відбувалися суперечки між цивільною та військовою адміністрацією [15, с. 76]. Гостро стояли проблеми ідеологічних засад українського державотворення. Політичні партії та громадські організації, які брали участь у антигетьманському повстанні, розділилися на два табори: «української радянської державності» та «європейської моделі демократичної парламентської республіки». 16 січня 1919 р. у Києві відбулася нарада, на якій представники влади не змогли домовитися щодо спільної зовнішньополітичної та внутрішньополітичної політики. Відсутність чіткої стратегії щодо розбудови державних органів, привело до того, що у повітах і губерніях

відновлювалися дореволюційні органи, які у більшій мірі були антиукраїнські, що не сприяло розбудові апарату держави [17, с. 149-150].

Лише після зібрання Трудового конгресу було прийнято Закон «Про форму влади в Україні» від 28 січня 1919 р., у якому було прописано державний механізм управління республікою та місце Директорії в системі державних органів [3, с. 467].

Згідно із законом утворювалось шість комісій. Склад комісій мав формуватися шляхом виборів, пропорційного представництва від усіх фракцій Конгресу з розрахунку 1 представник від 15 конгресменів. Основним завданням комісій було оновити державний апарат [3, с. 467].

За цим Законом Директорії делегувалися наступні повноваження, які діяли до наступної сесії Трудового Конгресу:

- Верховна влада надавалася Директорії. Вона могла видавати закони, які потім затверджувалися наступною сесією конгресу. Вся законодавча влада між сесіями Трудового Конгресу належала їй.

- Виконавча влада належала Раді Народних Міністрів. Її склад формувався Директорією та у перервах між сесіями Трудового Конгресу Рада була підконтрольна їй.

Трудовим конгресом також був ухвалений «Універсал Трудового Конгресу». Універсал фактично був конституційним актом, у якому закладався механізм роботи державного апарату, функції Директорії, Ради Народних Міністрів та органів місцевої влади. Найвища влада в Україні належала Трудовому Конгресу, а у перервах між засіданнями – Директорії. Виконавча влада мала належати Раді Народних Міністрів, яка залишалася бути підконтрольною Директорії [3, с. 425].

Відповідно до «Тимчасового закону про порядок внесення й затвердження законів в Українській Народній Республіці» від 14 лютого 1919 р. Директорії в надзвичайних випадках надавалось право приймати закони та постанови без посередньої ухвали Ради Народних Міністрів. Вони передавалися на завірення керуючим справами Директорії і передавалися до Державної канцелярії для опублікування [12, с. 23-24]. Цей закон сформулював принципи державної структури в Україні на період вимушеної перерви у роботі Трудового конгресу.

3 січня 1919 р. більшовицька Росія відновила наступ на територію України. Більшовики, за співпраці із місцевими отаманами, захопили Лівобережжя, а 5 лютого 1919 р. захопили м. Київ. Український уряд був змушений залишити столицю. Це спровокувало кризу у вищих органах влади та краху державного апарату. Вже 10 лютого зі складу Директорії вийшов її голова В. Винниченко. На його місце було призначено С. Петлюру. 12 березня 1919 р. відповідно до постанови Трудового конгресу до складу Директорії було введено Президента Західноукраїнської Народної Республіки Є. Петрушевича, однак участі у засіданнях державного органу він не брав. У квітні відбулася невдала спроба державного перевороту генерал-хорунжим В. Оскілкою, що стало причиною виходу зі складу Директорії О. Андрієвського.

Юридичні документи, які б засвідчували вихід членів Директорії зі складу не було. Лише 11 липня 1919 р., у Віснику Державних Законів для всіх земель Української Народної Республіки було надруковано «Закон про склад Директорії Української Народної Республіки» в якому прописувалося:

- закони та постанови Директорії мали юридичну силу лише тоді, коли на засіданнях брав участь С. Петлюра. Документи набували свою чинність після підписання їх Головним Отаманом і двома членами Директорії;

- Директорія мала право прийняти постанову про вихід одного із членів Директорії, якщо це було необхідним для державницьких інтересів. Дана постанова набирала чинності після її підписання трьома членами Директорії. Один із підписів мав бути обов'язково Головного Отамана [12, с. 1].

У період від січня до листопада 1919 р. Директорія почала конституюватися в органи державної влади, а всі інші державні органи почали виконувати другорядну роль у державному будівництві. 15 листопада 1919 р. після прийняття постанови Директорії, С. Петлюра став одноосібним лідером Української Народної Республіки доби Директорії.

Директорія, як колегіальний орган, перестала існувати [18, с. 359]. Головний отаман С. Петлюра від імені Директорії почав затверджувати закони та постанови Ради Народних Міністрів.

Висновки. Отже, Директорія була колегіальним органом надзвичайної влади, що був створений Українським Національним Союзом для повалення влади П. Скоропадського та мав проіснувати до початку скликання Трудового конгресу України. Вважаємо, що Директорія, яка проголосила себе найвищим органом державної влади протягом періоду листопада 1918 р. – січня 1919 р. діяла без чітко визначених повноважень. Постійні внутрішні суперечки між членами Директорії та суперечки між цивільною й військовою адміністрацією, ідеологічні розбіжності у розбудові держави, а також зовнішні чинники призвели до того, що Директорія перетворилася на верховний орган Української Народної Республіки, у повноваження якого входили виконавча, законодавча та частково судова влада, правовий статус якого не було чітко прописано в законах УНР. Директорія не дістала чітко окреслених обов'язків та не існувало жодного документа, в якому б прописувалося її внутрішня структура та обов'язки її членів. Сферу компетенції між урядом і Директорією також не було розмежовано. 15 листопада 1919 р. після прийняття постанови Директорії, С. Петлюра став одноосібним лідером Української Народної Республіки доби Директорії. Директорія, як колегіальний орган, перестала існувати.

Список використаних джерел:

1. Андрієвський В. З минулого. Том II. Від Гетьмана до Директорії. Частина друга: Директорія. Берлін, «Українське слово». 1923. 314 с.
2. Бойко О. Д. Зміна урядів та урядової політики Директорії УНР у 1919 р. // *Український історичний журнал*. 2009. №6. С. 35 – 47.
3. Верстюк В., Бойко О., Пиріг Р., Маковська Н. Директорія, Рада Народних Міністрів Української Народної Республіки. Листопад 1918 – листопад 1920 рр. Документи і матеріали. Т.2. Київ: Видавництво імені Олени Теліги, 2006. 746 с.
4. Винниченко В. Відродження нації (Історія української революції [марець 1917 р. – грудень 1919 р.]). Ч.Ш. Київ; Відень. 1920. 536 с.
5. Відозва Директорії Української Народної Республіки. *Сайт Гай-Нижника*. URL: [http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1918\(11\)15.vidozva_unr.php](http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1918(11)15.vidozva_unr.php) (дата звернення 09 грудня 2019).
6. Вовк Ю. Є. Місце та роль уряду в системі вищих органів державної влади і управління в період директорії української народної республіки. *Стратегія і тактика державного управління. Збірник наукових праць*. 2014. Випуск 2. С. 126 – 131.
7. Вовк Ю. Є. Організація діяльності Ради комісарів – першого уряду Директорії Української народної республіки. *Адміністративне право і процес*. 2014. № 4 (10). С. 211 – 216.
8. Гай-Нижник П. Утворення Директорії УНР та формування її військових підрозділів під час антигетьманського заколоту (листопад – грудень 1918 р.). *Гілея*. 2020. Вип.156 (№5). С. 12 – 33.
9. Гай-Нижник П., Лейберов О. УНР у період Директорії: пошук моделі державного устрою (кінець 1918 – 1919 рр.). Ніжин. 2013. 214 с.
10. Державний архів Вінницької області (далі – ДАВіО). Ф.37. Оп. 1. Спр. 490, Арк. 491.
11. Декларація Української Директорії, що зробила Директорія. *Верховна рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/n0010300-18> (дата звернення 09 грудня 2019).
12. Дзейко Ж. О. Відображення національного досвіду застосування законодавчої техніки в Українській народній республіці, Українській державі та Західноукраїнській народній республіці. *Право і громадянське суспільство*. 2013. №1. С. 4 – 48.
13. Закон про склад Директорії Української Народної Республіки. Закон Української Народної Республіки від 07.05.1919 р. *Вісник Державних Законів для всіх земель Української*

Народної республіки. 1919. 11 липня. Вип. 22. Ч. 282. С. 153.

14. Засідання Національного Союзу. *Нова Рада*. 1918. 17 грудня. С. 2.

15. Kushko I. Legal status of the directory of the Ukrainian national republic as a body of collegiate authority (November 1918 – November 1919). *Modern Science – Moderní věda – Praha. Česká republika, Nemoros*. 2021. №4. Р. 71 – 79.

16. Про форму влади на Україні. Постанова Трудового Конгресу України від 28.01.1919 р. *Вістник Української Народної Республіки*. 1919. 10 лютого. Ч. 5. С. 4.

17. Рум'янцев В. Директорія Української Народної Республіки та пошуки стратегії державотворення. *Вісник академії правових наук України*. Випуск 3 (54). 2008. С. 143 – 151.

18. Стахів М. Україна в добі Директорії УНР. Т.1. Скрантон: Українська Науково-Історична Бібліотека. 1967. 274 с.

19. Христюк П. Замітки і матеріали до історії української революції 1917 – 1920 рр. Т. IV. Нью-Йорк 1969. 710 с.

20. Центральний державний архів вищих органів влади України (далі – ЦДАВО України). Ф. 1429. Оп. 1. Спр. 4. Арк. 18.

21. Шаповал М. Ю. Гетьманщина і Директорія. Нью-Йорк: Видала Українська Громада ім. М. Шаповала. 1958. 134 с.

22. Яневський Д. Б. Політичні системи України 1917 – 1920 років: спроби творення і причини поразки. Київ: Дух і літера. 2003. 767 с.

УДК 351:37/07(73)

Дмитро Юськов

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,
здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня спеціальності 281 Публічне
управління та адміністрування
e-mail: dmytro.yuskov@ukr.net

УЧАСТЬ ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УПРАВЛІННІ СИСТЕМОЮ ВИЩОЇ ОСВІТИ В США

У статті на основі широкого кола джерел та новітніх наукових досліджень здійснено аналіз участі інститутів громадянського суспільства в управлінні системою вищої освіти в США. Автором проаналізовано федеральне законодавство щодо вищої освіти та законодавство окремих штатів. У дослідженні сфокусовано увагу, як на загальній федеральній системі управління вищою освітою, так і на управлінській системі на рівні штату та вищого навчального закладу. На цих рівнях проаналізовано й участь, роль, форми взаємодії інститутів громадянського суспільства з органами управління в системі вищої освіти США. У роботі також вказано на загальні характеристики систем вищої освіти на рівні штатів. Визначено їх загальні риси та окремі відмінності.

Автором зазначено, що однією з найголовніших рис у системі управління вищою освітою у США є те, що до цього часу загальна політика, нагляд і навіть акредитація закладу вищої освіти залишаються децентралізованими. Визначено, що інститути громадянського суспільства (організації, асоціації, фонди тощо) взаємодіють з керівними органами на усіх рівнях управління вищою освітою. Доведено, що федеральне законодавство щодо вищої освіти не містить норм стосовно загальної управлінської системи, а спрямовано переважно на фінансову грантову підтримку як студентів, так і вищих навчальних закладів. Системи управління вищої освіти штатів мають загалом подібну структуру, у якій законодавчі та виконавчі органи штату виконують переважно фінансову, планову та координаційну функції. Державні та приватні вищі навчальні заклади (коледжі та університети) функціонують на принципах широкої автономії. Обґрунтовано, що на університетському рівні, інститути громадянського суспільства також широко представлені. Їх представники можуть входити до